

МАЛОПЕРЕЩЕПІНСЬКИЙ СКАРБ — комплекс предметів. Датований 5–7 ст. Виявлений 29 травня (11 червня) 1912 дітьми-пастухами на березі р. Ворскла поблизу с. Мала Перещепина (нині Новосанжар. р-ну Полтав. обл.), розкопаний місц. жителями. Згодом місце знахідки обстежили [І. Зарецький](#), [М. Макаренко](#). Практично всю колекцію комплексу викупив Ермітаж (С.-Петербург), де вона й зберігається донині. Лише кілька предметів з колекції [Б. Ханенка](#) та [В. Щербаківського](#) залишилися в Україні й знаходяться у зібраннях Полтав. краєзн. музею і Музею істор. кошовності України (Київ). Заг. кількість од. зберігання — понад 770, вага речей з дорогоцін. металів — бл. 25 кг золотих і 50 кг срібних. До складу М. с. входять набори коштов. золотого та сріб. посуду візант., перського та тюрко-согодій. походження (тарелі, келихи, чаші, амфора). Серед них особливо вирізняються золоті сасанід. глек і чаша, виготовлені для двору перських правителів, а також срібна таріль 5 ст. із написом про її приналежність єпископу Патерну з візант. м. Томі. Також у комплексі присутні золоті особисті прикраси (браслети, гривни, сережка, персні), прикраси для пояса та кінської зброї, срібні стремена, намисто із золотих візант. монет імператорів Маврикія, Фоки, Іраклія з синами та Костянтина II (найпізніші — 642–646 рр.), зброя (однолезові мечі, сагайдак), скляний посуд тощо. Усі речі знаходилися у дерев'яній скрині розмірами 1х1,5 м, оббитій ззовні золотими квадрат. пластинками. Первісно дослідники розглядали комплекс як скарб, схований у роки експансії Хозар. каганату на Захід (665–680 рр.), що належав вождю слов'ян, булгар або хозар, а сам епізод його приховування датували від

серед. 7 до поч. 8 ст. Найбільшої популярності набули версії атрибуції пам'ятки як поховання вождя булгар Кубрата ([Й. Вернер](#)) і поминал. комплексу тюрк. (хозар.) правителя (Б. Маршак, [М. Артамонов](#), А. Амброз). Нині його об'єднують в одну групу з надзвичайно подіб. за культур. типом і складом кочівниц. комплексами 2-ї пол. 7 — поч. 8 ст. із Подніпров'я (Келегеї, Макухівка, Зачепилівка, Вознесенка, Глодоси), виокремлених у перещепин. культуру.

Рекомендована література

1. Зарецкий И. И. Клад, найденный при селе Малая-Перещепина Константиноградского уезда Полтавской губернии // Тр. Полтав. ученой архив. комиссии. П., 1912. Вып. 9;
2. Макаренко Н. Н. Перещепинский клад // Изв. Император. археол. комиссии. С.-Петербург, 1912. Вып. 46;
3. Бобринский А. А. Перещепинский клад // Мат. по археологии России. 1914. № 34;
4. Маршак Б. Б., Скалон К. К. Перещепинский клад. Ленинград, 1972;
5. Залесская В. В., Львова З. З., Маршак Б. Б., Соколова И. И., Фоякова Н. Н. Сокровища хана Кубрата. Перещепинский клад. С.-Петербург, 1997;
6. Комар А. А. Перещепинский комплекс в контексте основных проблем истории и культуры кочевников Восточной Европы VII – начала VIII в. // Степи Европы в эпоху средневековья. Д., 2006. Т. 5.

[О. В. Комар](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Малоперещепинський скарб / О. В. Комар // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-65858>. – Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).